

Галина Максим'юк

ХОРОВА ПАЛІТРА РОЗАЛІЇ МИХАЙЛІВ

(до 75-річчя від дня народження)

10 січня цього року відсвяткувала свій 75-річний ювілей Заслужений працівник культури України, хоровий диригент, викладач Івано-Франківської ДМШ № 1 ім. М. Лисенка Розалія Михайлів. Розалія Іванівна була керівником відомих в Івано-Франківську та області колективів, які під її керівництвом досягли високого фахового рівня, отримали мистецькі нагороди, а більшість з них були аматорськими хорами. Це народна хорова чоловіча капела "Прометей" м. Калуша, народна чоловіча хорова капела "Гомін Карпат" при Івано-Франківському технічному університеті, дитячий хор "Перлина Карпат", вокальний ансамбль "Мрія" в Івано-Франківській ДМШ № 1, яким вона керує і сьогодні.

Народилася Розалія Михайлів 1940 року в селі Завадка на Калушині у багатодітній селянській сім'ї, релігійній, добропорядній, працьовитій. Вся родина була дуже співучою: мама постійно співала народні пісні і прививала дітям любов до співу і музики; багато пісень знала й старша сестра Розалії. У дівчини з юних років був чудовий голос – оксамитовий, насичений альт широкого діапазону. Тож на Коляду старші дівчата завжди брали її до себе співати.

Спочатку Розалія навчалася в Завадківській школі-семирічці, а закінчила середню освіту у Голинській школі; в обидвох школах була відмінницею. Любила точні науки і німецьку мову, багато читала (сьогодні особиста бібліотека Розалії Іванівни нараховує близько 1000 книжок української та світової класики), гарно писала твори, брала участь у літературному гуртку, залюбки займалася спортом. Не раз взимку добиралася на лижах з Голина додому – через ліси навпростець, бо звідти до рідного села було неблизько. Розалія встигала і добре вчитися, і допомагати в господарстві, тож рідні казали, що з неї вийде і пані, і добра газдиня.

Закінчивши загальну освіту, дівчина опинилася перед вибором професії. З одного боку, дуже хотілося вчитися в музичному училищі, з іншого – до себе тягнув політехнічний інститут. Перемогла музика, і в 1958 році Розалія стає студенткою диригентсько-хорового відділу Станіславського (Івано-Франківського) музичного училища. Сьогодні Розалія Іванівна згадує, що непросто було починати навчання без попередньої підготовки в музичній школі. Музично-теоретичні предмети вивчала у відомого теоретика і композитора Володимира Флиса, хорове диригування – в Алевтини Зотової, вокал – у Наталії Проценко, а фортеп'яно опановувала в Ірини Гриневич та Ярослави Омеляшко. Цих та інших вчителів мисткиня згадує з великою вдячністю. Завдяки величезній наполегливості і постійній праці над собою, що поєдналися з вродженою музикальністю,

Розалія Михайлів.
1963 р.

Розалія вже наприкінці першого року навчання здивувала викладачів своїми успіхами (особливо дивувалися її володінню фортеп'яно, не могли повірити, що вперше почала вчитися грати на ньому лише в училищі). З другого курсу дівчина стала диригентом хору на станіславському харчовому комбінаті. Певний досвід роботи з хором у студентки був: ще до вступу в музучилище вона керувала хором у рідному селі. В училищі дівчині подобалися всі предмети, а найбільше – гармонія та музична література. Залюбки співала в училищному хорі під керівництвом Андрія Ставничого, виступала в складі хору в концертах. Запам'яталася Розалії вистава «Назара Стодолі», в якій, крім училищного, взяв участь хор з педінституту.

Після музичного училища Розалія Іванівна вступає до Львівської консерваторії і навчається в класі диригента Івана Небожинського. І в цьому закладі їй пощастило навчатися у видатних педагогів і митців: Анджея Нікодемівича, Богдана Антківа, Марії Білінської, Анатолія Кос-Анатольського, Євгена Козака. Завжди мала підтримку Миколи Колесси, який високо цінував її як фахівця.

Виконавсько-диригентська діяльність

Все життя Розалія Іванівна поєднує виконавсько-диригентську і педагогічну працю. Спочатку це була праця в Калуській ДМШ (вела фортеп'яно, музичну літературу та дитячий хор), керувала чоловічою хоровою капелюю «Прометей» (1970–1976), а переїхавши з родиною до Івано-Франківська, почала викладати в ДМШ № 1 (вела хор старших класів «Перлина Карпат»), створила хор «Гомін Карпат» в Інституті нафти і газу.

Урок у Калуській ДМШ, 1972–73 рр.

З капелюю «Прометей» Розалія Михайлів познайомилася ще в консерваторські роки, коли проходила в ній диригентську практику (назва хору, до речі, належить також їй – за однойменним твором Кирила Стеценка, який диригентка ввела до репертуару капели). Співаки запам'ятали дівчину, і коли залишилися без керівника,

попросили призначити на цю посаду Розалію Іванівну. Під керівництвом мисткині хор досягнув значних виконавських висот. Його рівень цілковито вийшов за межі самодіяльного, точність інтонування та культура звуку вражали. Коли в 1972 році «Прометей» виступив на всесоюзному фестивалі хорової творчості, працю Розалії Іванівни відзначив корифей хорової справи Анатолій Авдієвський. Потім маестро постійно цікавився успіхами її колективів. Від нього ж, як і від інших хорових майстрів, Розалія Іванівна почерпнула багато знань у вокально-хоровій праці.

Мисткиня любила працювати з однорідними хорами, яким віддавала все своє вміння і любов. До хористів – дітей і дорослих – відносилася як до власних дітей: любила, але й була вимогливою і строгою. Вона вміла знайти спільну мову з своїми підопічними, встановити довірливі відносини, що дуже допомагало спільній праці. Дуже швидко після того, як його очолила, дитячий хор «Перлина Карпат» став відомим не тільки в Івано-Франківській області – його виступи тепло приймали у Львові, Києві, Полтаві, в Польщі. 1989 року хор зайняв перше місце в Республіканському конкурсі дитячих хорів, був учасником Республіканського хорового «Свята пісні-89» на Співочому полі імені Марусі Чурай в Полтава; 1994 року хор став лауреатом обласного конкурсу «Весняні голоси» (2-а премія); 1998 р. на такому ж конкурсі отримав 1-ше місце; хор ставав також лауреатом інших конкурсів та фестивалів, наприклад, отримав 2-гу нагороду в Міжнародному фестивалі дитячого хорового співу у Рівному (1999), а у вересні 2002 р. здобув диплом 3-го ступеня на Міжнародному дитячому хоровому конкурсі ім. Г. Струве «Артеківські зорі». 1999 року «Перлині Карпат» було присвоєне почесне звання «Зразковий хоровий колектив».

Хор «Гомін Карпат» був організований Розалією Михайлів 1979 р. і складав 80 осіб. Через шість років праці колективу було присуджено почесне звання «Народної самодіяльної чоловічої капели». Хор мав високі творчі досягнення, став лауреатом багатьох міських та обласних конкурсів та фестивалів, виступав перед слухачами Львова, Дрогобича, Тернополя, Чернівців, Моршина, Вінниці, на могилі Шевченка в Каневі, в багатьох інших містах і селах України, мав величезний успіх у Кракові, Києві, Москві.

Тривалий час акомпаніатором «Гомону Карпат» була донька Розалії Іванівни, п'яністка, викладач Івано-Франківського музичного училища ім. Січинського Ніна Михайлів. Ніна Василівна розповіла, як багато завдячує матері, яка ввела її у світ музики, зокрема, хорового співу: «Саме мама зуміла навчити мене слухати і чути хорову музику, хоровий виклад, тембр та забарвлення голосів, особливості вокалу та знання хорової партитури. Її заняття були непростими, вони були глибокими, вдумливими; як педагог вона намагалась кожне звукове полотно виконати з глибоким проникненням у зміст музики, з відчуттям стилю та форми, ідеальної чистоти інтонації, тембрально красивим звуком, злитого і вирівняного звучання голосів.

Її метою є дбайливе і наполегливе намагання прищепити співакам вокально-хорові навички, адже без них неможливе художнє виконання та розкриття змісту твору. Працюючи в якості концертмейстера, я почерпнула багато знань у сфері хорової музики. Спершу мама розповідала хористам про значення дихання у співі, показувала прийоми правильного дихання, навчала контролювати його під час розспівування. Постійно працювала над вдосконаленням володіння голосом,

тобто, правильним звукоутворенням – якісним, інтонаційно чистим, домагалася виразного звучання. Завжди нагадувала про те, що звук повинен бути «округлим», а не «білим».

Ретельна робота над дикцією для вимови голосних та приголосних звуків сприяла досягненню наспівності та артикуляційної виразності. Розалія Іванівна завжди наголошувала на важливому значенні літературного тексту, який необхідно донести до слухача.

Мене вражала кропітка робота над досягненням злагодженого звучання хору, відчуттям ансамблю, удосконаленням мелодичного та гармонічного строю, бездоганною чистотою інтонації. Така натхненна, зворушлива праця спонукала до досягнення високого рівня виконавської майстерності».

Хорова капела «Гомін Карпат» на Львівському телебаченні, 1990 р.

Відлік нагород диригентки та її хорів починається з 1972 року. Серед найбільш пам'ятних для Розалії Іванівни – Золота медаль Всесоюзного фестивалю хорового мистецтва (1972), Почесні грамоти Міністерства культури та мистецтв України, присвоєння їй звання «Заслужений працівник культури України».

Репертуар хорів Розалії Іванівни був дуже різноманітний: це й обробки українських народних пісень М. Лисенка, М. Леонтовича, С. Людкевича, Б. Вахнянина, Л. Ревуцького, В. Степурка, Є. Ляшка, власні; і твори українських та зарубіжних композиторів. Серед оригінальних композицій, що виконував дитячий хор «Перлина

Карпат» – кийвське «Отче наш», «Алилуя» М. Вербицького, «Херувимська» Д. Бортнянського, «Да ісполняться» А. Веделя, «Боже великий єдиний» М. Лисенка, «Дніпро реве» Д. Січинського, «Заповіт» (в обробці В. Косенка), «Українська баркарола» С. Людкевича, «Хмара» Б. Лятошинського, «Коломийки» А. Кос-Анатольського, «Любіть Україну» Б. Фільц, «Вечірня пісня» В. А. Моцарта, «Аве Марія» Й. С. Баха – Ш. Гуно, «Романс» Д. Шостаковича та багато інших. Чоловічі хорві капели під керівництвом мисткині співали П. Ніщинського «Закувала та сива зозуля», «Вічний революціонер» М. Лисенка, «Пою коні при Дунаї» С. Людкевича, «Огні горять» І. Воробкевича, «Гей, браття-опришки» (в обробці А. Кос-Анатольського), «Заповіт» (в обробці О. Александрова), «Не всихайте, пишні квіти» Є. Козака, «Як ніч м'я покриє» (обробка В. Матюка), «Реве та стогне Дніпр широкий» та ін.

Спілкування з діячами музичного мистецтва

Творче життя Розалії Михайлів багате на зустрічі і спілкування з видатними діячами музичного мистецтва. У розмові з мисткинею ми попросили охарактеризувати кількома влучними словами постаті тих, хто мав особливий вплив на її становлення як фахівця в роки навчання та в самостійній діяльності. Перш за все, вона розповіла про своїх педагогів:

«Володимир Васильович Флис – мій педагог по сольфеджіо і гармонії (3–4 курси в музичному училищі). Мав особливий підхід до студентів. Був дуже вимогливий. Вмів цікаво та зрозуміло подати новий матеріал. Ми його любили і шанували, залюбки вчили його предмети і, в результаті, здобули добрі знання. Коли ми закінчили училище, Володимир Васильович перейшов працювати у Львівську консерваторію ім. М. Лисенка, де викладав сольфеджіо, гармонію, поліфонію, композицію. Протягом мого навчання в цьому закладі він піклувався мною, цікавився успіхами, підтримував у важкі хвилини.

Микола Філаретович Колесса був ректором нашої консерваторії. Мені здавалось (а можливо, й справді так було), що він знає, пам'ятає кожного студента диригентсько-хорового факультету. Наш факультет – це його диригентська школа. Це – гарна постава диригента, сценічна витримка, економні та чіткі рухи рук, тісний контакт з колективом, відповідна інтерпретація виконуваного твору, вміння розкрити його зміст засобами техніки диригування. Ми намагалися добре підготуватися до іспиту з диригування, хвилювались. Але вже під час іспиту ми заспокоювались. Тут панувала доброзичлива атмосфера і пильний, але лагідний погляд Миколи Колесси. Пам'ятаю, що він завжди мені наспівував під час мого диригування.

Євген Теодорович Козак викладав хорове аранжування. Цікаво, змістовно, професійно навчав мене різним методам аранжування. Спокійна, доброзичлива атмосфера панувала на його заняттях. Євген Теодорович був завжди усміхнений, з почуттям гумору. Це були мої улюблені заняття.

Михайло Михайлович Антків – диригент-хормейстер, викладав у нас сольфеджіо. Спокійний, розважливий. Глибоко знаюча, ерудована людина. Намагався передати нам якомога більше знань. Ми, студенти, дуже поважали Михайла

Михайловича і, звичайно, були вдячні йому за змістовні, цікаві, професійні розмови, міркування, поради, настанови.

Анатолій Йосипович Кос-Анатольський викладав основи поліфонії. З ним було весело та цікаво. Вмів навчати думати кожного. Вимагав швидкої і чіткої відповіді на свої запитання. Ми писали фуги, потім разом аналізували свої *творіння*. З почуттям гумору оцінював наші роботи, а ми з вдячністю намагалися старанно запам'ятати його кожне слово, його високопрофесійні настанови, дослухались і намагалися досягнути його неординарне мислення в оцінці різних творів.

Іван Микитович Небожинський – мій викладач диригування. Вмів кожному студентові підібрати відповідний навчальний матеріал. Велику увагу звертав на поставу диригента, на постановку рук, техніку диригування. Заняття проходили цікаво, на піднесенні. Іван Михайлович працював з нами систематично, виховував любов до хорового мистецтва.

В роки моєї самостійної діяльності з хорами найбільш пам'ятними були зустрічі з професором Анатолієм Авдієвським. 1972 року на Всесоюзному фестивалі хорової творчості після виступу чоловічої капели «Прометей» мене як диригента запросили до журі. Головою журі був Анатолій Авдієвський. Це було моє перше знайомство з маестро. Він високо оцінив наші з капелою досягнення в хоровому виконанні, також висловив свої в поради. Доброзичливий, приємний у розмові, з глибоко проникливим поглядом, усміхнений – він уважно слухав мої відповіді на його запитання відносно моєї роботи з колективом.

Пізніше, у 80-х роках я стажувалась в хорі ім. Гр. Верьовки, постійно відвідувала репетиції славного колективу. Слухала і записувала як працював Авдієвський, а його цінні зауваження зберігаю до нинішнього часу і часто їх перечитую.

Розповіді Розалії Іванівни про хорове мистецтво можна слухати годинами. Трохи поривчаста, але й м'яка манера її розмови, її тепло і простота, скромність і разом з тим невловимий чар відкривають якимось особливе віконце довіри, в якому бачиш ту любов мисткині до хорового співу, яку вона мимоволі передає співрозмовнику вже з перших слів.

